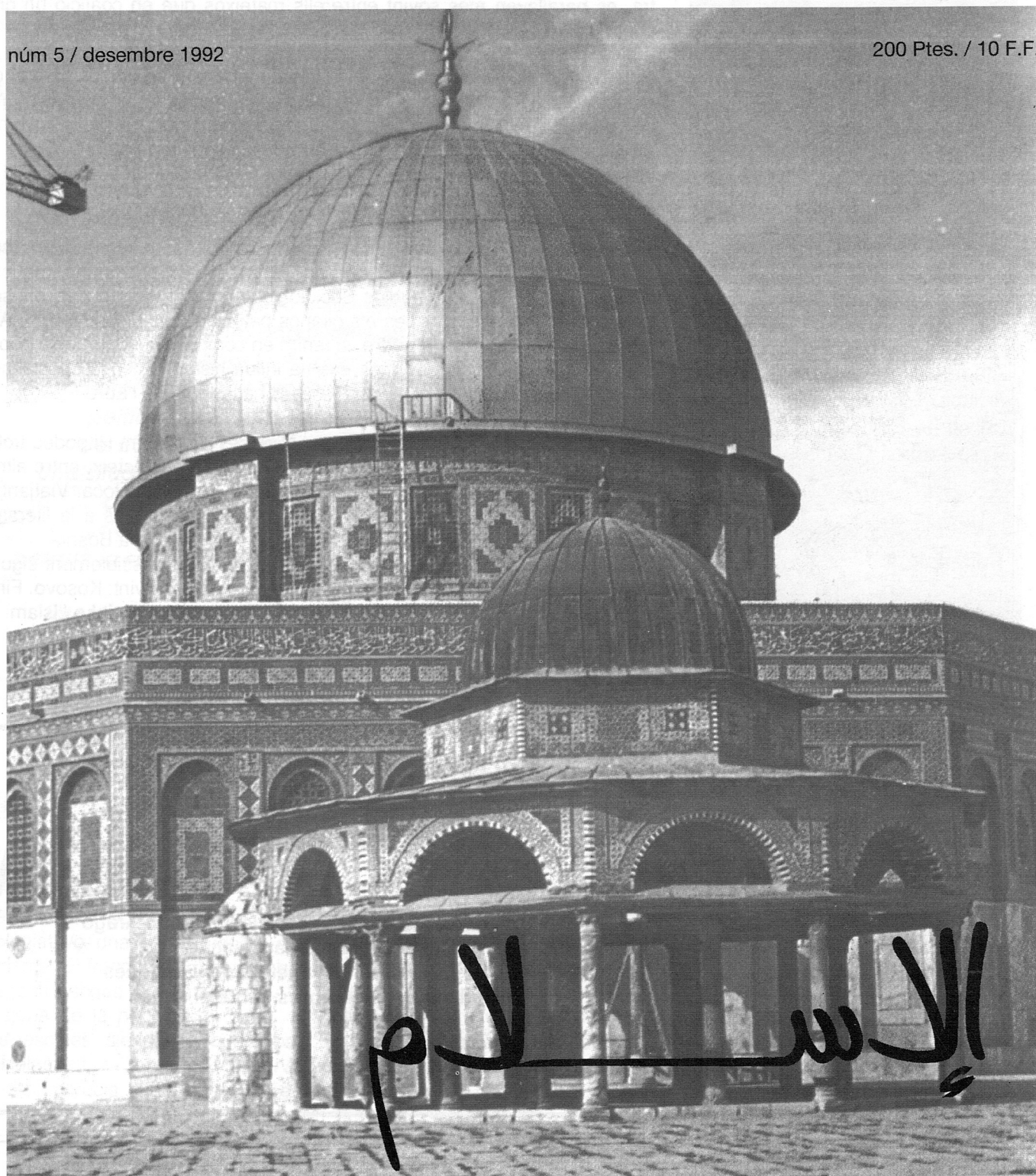


FREQUÈNCIES

REVISTA DE LLENÇÜES I POBLES

núm 5 / desembre 1992

200 Ptes. / 10 F.F.



الإسلام

Freqüencien

Kataluna Esperanto-Junulara  Joventut Catalana d'Esperanto

Equip de redacció:

Albert Gorrell i Vila, Ferriòl Macip i Bonèt, Hèctor Alòs i Font.

Hi han col.laborat:

Albert Calls i Xart, Carles Vela i Aulesa, Elisenda Font i Campdelacreu, Eva Sunyer i Planes, Felip Artero i Lozano.

Redacció:

Apartat de correus 1163
08300 Mataró

Tel. 34-(93)- 798 24 19

- Les opinions expressades als articles signats no reflecteixen necessàriament el parer d'aquesta revista.
- S'accepta de bon grau la reproducció total o parcial de qualsevol article d'aquesta revista sempre que se'n citi la procedència.
- *Freqüencien* publicarà articles escrits en qualsevol de les variants de Montluçon a Guardamar i de Bordeus a Niça respectant les grafies normatives.
- *Freqüencien* publicarà d'articles escrits en qual que siá de les varietats de Montluçon a Guardamar e de Bordèu a Niça en respectar las grafias normativas.

La nostra relació amb l'Islam és curiosa. Sovint caiem en un extrem: amor o odi. L'ensenyament normalment ens ha presentat els musulmans com l'enemic en un moment històric de creació de la nostra nació. Els reis cristians van conquerir, o fins i tot *reconquerir*, el territori nacional als *moros*. Així se'ns ha intentat presentar el món medieval com una lluita aferrissada i contínua dels cristians contra els *invasors* musulmans, oblidant que aquestes relacions eren molt més sovint excel.lents intercanvis comercials i culturals, en què els *bàrbars del nord* es nodrien de la superioritat tècnica i cultural de la refinada societat andalusina. Cal subratllar també que els regnes cristians, d'una banda, i els islàmics, de l'altra, es barallaven més sovint entre ells mateixos que en coalició un grup contra l'altre.

Si la nostra relació immediata amb l'Islam va trencar-se bruscament al començament del segle XVII, amb l'expulsió dels moriscos, no és pas menys cert que ha subsistit una relació de veïnatge molt important. Molts costums, arrelats en hàbits com la música i el menjar, són ben comuns. Si no ho penseu així, aneu per exemple a Orà (Algèria) i veureu que el plat típic és la paella.

Per desgràcia, no és això el que recordem quan pensem en els *moros*: sinó les *pateres*, els treballadors clandestins, el racisme. Segons una enquesta extensa del Centro de Estudios Sociològicos un 20% dels espanyols sent antipatia pels "àrabs". Només els gitanos pateixen més discriminació. Això no ens pot deixar de sorprendre, si tenim en compte que és un dels pobles més propers, i un dels que més ens ha influït històricament, especialment al sud del país, al País Valencià, a les Illes i a la regió de l'Ebre.

En aquest número volem donar visions diverses de l'Islam. Hi podeu trobar una anàlisi de la situació lingüística al Màgrib, on es reflecteix, entre altres, el problema de la llengua estàndard, que tan de prop ens toca. Viatjant en el temps, però apropant-vos en l'espai, podeu introduir-vos a la literatura d'al-Andalus. Encara a Europa, tot evocant la carnisseria a Bòsnia i Hercegovina, podeu informar-vos sobre l'escenari del que possiblement sigui el proper episodi de la nova guerra balcànica que estem vivint: Kosovo. Finalment, us presentem una visió d'un determinat col.lectiu social a l'Islam: els gais.

En el proper número podreu llegir....

Aragó: un veí per conèixer

**Amb diferents articles sobre la llengua d'Aragó
i la seva problemàtica actual.
Textos en diferents varietats de l'aragonès
i ressenyes de llibres sobre el tema.**

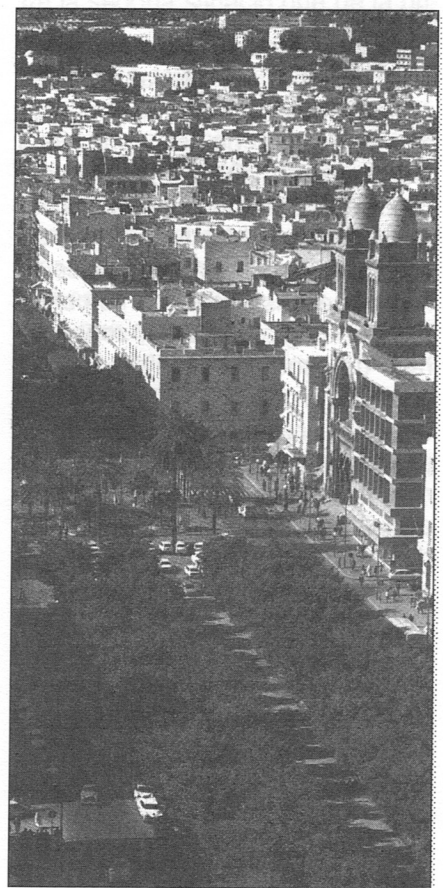
La problemàtica lingüística del petit Màgrib arabòfon

Per: Carles Vela i Aulesa

Quan es consulta en un atlas bàsic la situació lingüística d'un dels tres països que componen el petit Màgrib (Algèria, el Marroc i Tunísia), es troba que són països de llengua àrab o, en atlas més exhaustius, que són països àrabs amb minories més o menys extenses berberòfones. Si es consulta a més, per exemple, un reportatge fotogràfic sobre algun d'aquests països, es dedueix que la presència escrita del francès és important (rètols, propaganda...), et que interpreta com una herència colonial o com un influx del turisme europeu. Aparentment doncs, el petit Màgrib és una àrea unilingüe àrab amb comunitats berberoparlants petites i residuals amb una presència també residual del francès colonial, mantinguda pel turisme europeu. Una situació ben senzilla, aparentment, però res més lluny de la realitat. I no pas perquè la situació del berber i del francès sigui diferent a la descrita, sinó, sobretot, perquè la situació de l'àrab no és tan senzilla com sembla... de fet és força complicada. Intentem analitzar quina és aquesta complicada situació lingüística magribina i fem-ho examinant què ens trobem dins dels països magribins.

A bans d'entrar en l'anàlisi de la situació de l'àrab, estudiem la del francès. El francès no és solament una resta colonial i/o una conseqüència del turisme. El francès és una veritable segona llengua. En l'àmbit oral, la majoria de la població el parla. A les escoles s'ensenya quasi paral·lelament a l'àrab. Es conserva una burocràcia quasi bilingüe. Les

llibreries tenen sovint més llibres en francès que en àrab, i no només mètodes de francès, sinó també literatura francesa amb les últimes novetats del mercat, ciència... Hi ha emissores de ràdio i cadenes de televisió unilingües en francès i bilingües. I fins i tot molts anuncis de marques internacionals són emesos, en canals de televisió exclusivament àrabs, en llengua francesa.



Tunis

En l'àmbit escrit, el francès és també molt important. Valguin com a exemple els nombrosos diaris magribins, o la gran quantitat de cartells publicitaris, o l'elevat nombre de tesis doctorals i treballs universitaris exclusivament en francès.

Abans encara d'enfrontar-nos amb la situació de l'àrab, un obser-

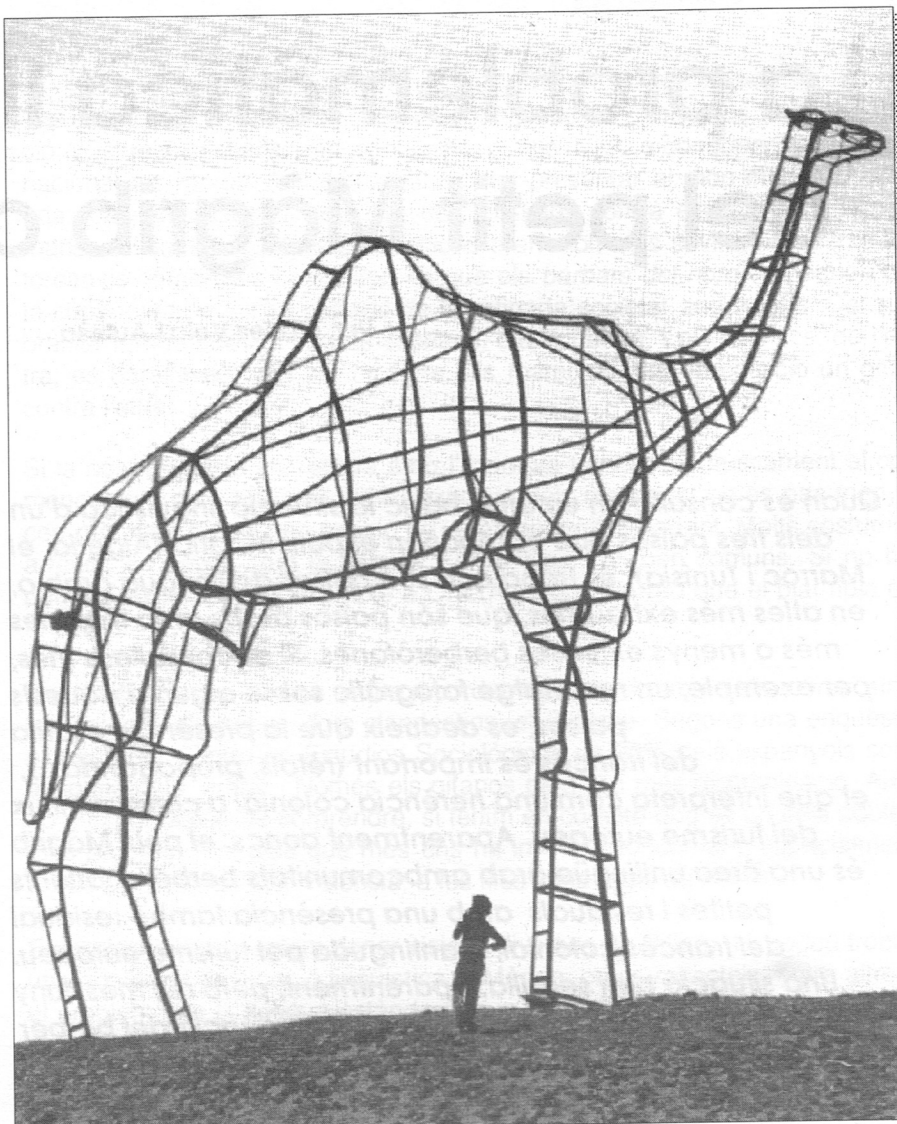
vador perspicax ens farà adonar que ens deixem els berbers. I, és cert, ens els deixem... i conscientment.

Encara que quasi el 100% de la població magribina és d'origen berber, o sigui descendent dels habitants *de sempre* del Màgrib, molts d'aquests berbers s'han arabitzat, alguns fa segles, després de la conquesta àrabo-islàmica del Màgrib al s. VII, altres més recentment, com a fruit de l'emigració del camp, sovint més berberòfon, a les ciutats, sovint arabòfones. El resultat és que la població berberòfona, que no berber, ha quedat reduïda i s'està reduint a marxes forçades per la pressió de les comunitats araboparlants. De fet ha quedat confinada a algunes regions concretes: el Rif i l'Atlas marroquins i la Cabília algerina, amb algunes altres clapes disperses (barris perifèrics de les grans ciutats, zones rurals del sud de Tunísia...). Per aquest motiu no analitzarem aquestes regions que presenten una situació lingüística encara molt més complexa que la de les zones exclusivament arabòfones. No podem oblidar, però, que la majoria dels magribins en un passat més o menys llunyà segons els casos, havia parlat berber -l'immigració d'àrabs fou molt minsa-, fet que ha deixat unes fortes empremtes a la cultura i llengua àrabs magribines.

I finalment examinem l'àrab. L'àrab, en singular, o els àrabs? Vegem-ho.

Per facilitar la nostra anàlisi, podem separar la llengua àrab en tres registres. Dos d'ells ja estan contemplats pels filòlegs àrabs des d'antic: l'àrab pur (*al-arabiyya al-fushà*) i l'àrab usual, popular o dialectal (*al-arabiyya ad-dàrija* o *al-luga al-àm-miyya* o *al-lahja*). Un tercer registre nou és l'àrab parlat, situat enmig dels altres dos

El concepte d'àrab pur equival més o menys al d'àrab estàndard. És una llengua creada per la combinació de l'àrab clàssic (basat fo-

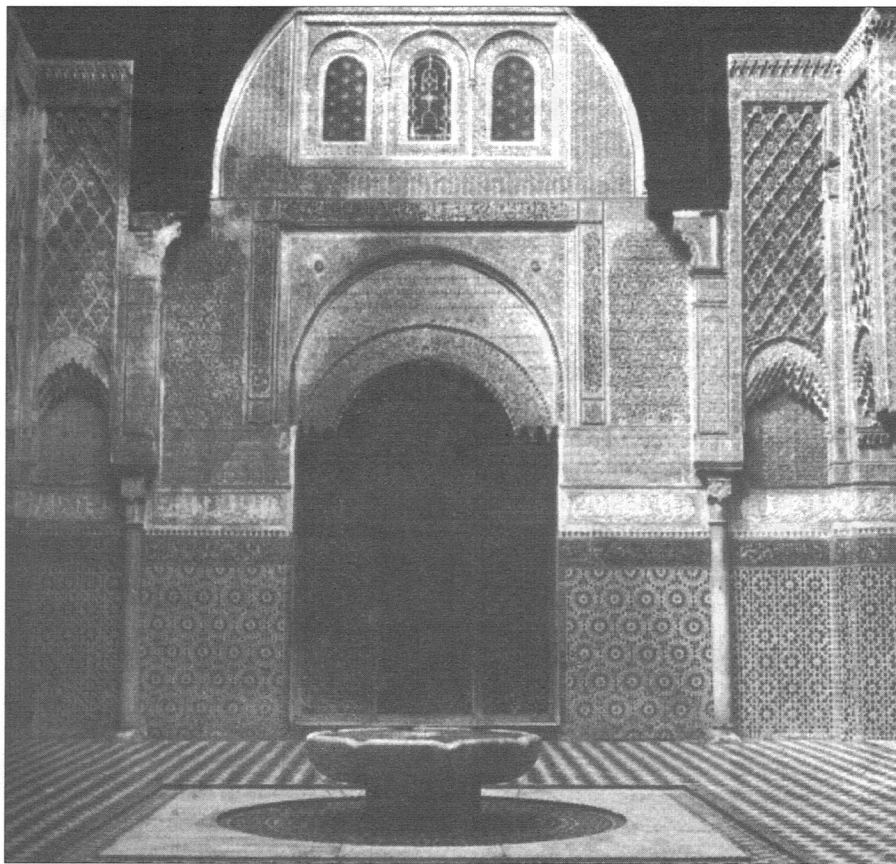


namentalment i quasi exclusiva en l'àrab alcorànic) i dels neologismes introduïts pels canvis propis del pas del temps (paraules com bolígraf, cotxe, fotografiar...). Aquest és l'únic registre que s'escriu; això significa que és la llengua de tota la literatura. És la variant que s'accepta com a única llengua oficial dels tres països magribins.

De fet, l'àrab pur és un àrab pràcticament només escrit que solament es parla en situacions especials com als oficis religiosos. L'àrab clàssic parlat és l'àrab-parla o àrab-accent, el tercer registre en què hem dividit l'àrab.

Atesa l'ampla extensió de la llengua àrab, de l'Atlàntic al Golf Pèr-

sic i del Caucas al Sàhara, no existeix una parla única per a un mateix àrab escrit, sinó que existeixen diverses parles, que coincideixen actualment, més o menys, amb les fronteres estatals. La raó d'aquesta coincidència és que algunes d'aquestes parles han acabat de prendre cos amb la creació de ràdios, televisions i diaris en àrab, fet que ha coincidit amb la consolidació de les recents estructures estatals. Així podem parlar actualment de la parla jordana, de la parla palestina, de la parla egípcia... i també de les parles tunisiana, algerina i marroquina. Totes tres parles creen un grup bastant homogeni que podem anomenar parla magribina. Les



Madrasa d'al-Attarin a Fez.

parles magribines tenen característiques pròpies d'entonació, de pronunciació (per exemple, la parla marroquina no pronuncia el so de l'àrab clàssic *th -th* anglès o *z* castellana-, sinó un so *t* molt peculiar), de vocabulari (per exemple, les parles magribines prefereixen per a dir *televisió* la forma *tilifiziun*, més propera a les formes europees, que la forma *tàlfaza*, més arabitzada i usada per les parles orientals), d'estil, de gramàtica... Són petites diferències que acumulades permeten deduir el país d'origen del qui parla.

Per sota encara de la parla trobem el dialecte, el segon registre tradicional, la llengua parlada quotidianament pels habitants dels països àrabs. És una llengua que no s'escriu, excepte en casos esporàdics (poesia molt popular, música popular i moderna, teatre popular, acudits). Llevat d'aquests casos

mínims, els dialectes no prenen cos com a fenòmens d'alta cultura, ja que aquesta es fa sempre en àrab pur o en àrab-parla. L'analfabetisme, l'alfabetització en francès (o en castellà), la poca mobilitat de la població (fins als darrers anys)... han facilitat una separació entre la llengua mare (llengua de l'èlit cultural) i les llengües filles. Durant molt de temps l'Alcorà ha estat l'únic nexa entre l'àrab pur i l'àrab dialectal. En societats on l'analfabetisme total o pràctic era molt elevat, l'aprenentatge de memòria de l'Alcorà era sovint l'única instrucció que els infants podien rebre en tota la seva vida. Els llaços, doncs, entre llengua culta i dialecte eren molt febles.

Durant molts anys l'Alcorà va ser quasi l'únic i feble llaç entre les dues llengües, la clàssica i l'oral. Només en els nostres dies, l'escolarització massiva i l'expansió dels

mitjans de comunicació en llengua-parla han permès de reacostar la llengua mare a les llengües filles. Per a algunes filles, l'acostament ha estat possible, de forma que la parla quotidiana ha recuperat expressions clàssiques apreses de la televisió... Però per a altres filles el lligam no s'ha pogut reconstruir, la separació ha estat massa llarga i massa profunda... les diferències entre mare i filla són ja estructurals, no merament circumstancials.

El Màgrib es troba més a prop de la segona situació que de la primera.

Al petit Màgrib la influència del substrat ha estat molt important, sobretot del substrat berber. De fet la gran majoria dels magribins d'avui en dia descendeixen de berbers arabitzats. I el procés d'arabització encara continua. Això significa que el berber no solament és substrat, sinó que a més és una llengua veïna, de manera que les relacions són constants.

A aquestes influències del substrat-adstrat berber, cal afegir-hi les influències d'adstrat que ha sofert l'àrab magribí al llarg dels seus tretze segles de vida, influències de llengües estrangeres: turc (Imperi Otomà), persa (comerç de la seda), llengües subsaharianes (comerç de l'or i d'esclaus), francès (colonització, mitjans de comunicació...), italià (veïnatge, mitjans de comunicació), castellà (colonització, veïnatge, mitjans de comunicació)... com influències d'altres parlars àrabs, com la parla egípcia (cinema, televisió...) o la parla libanesa (literatura). Aquestes influències més una evolució interna pròpia han donat forma a un grup de dialectes força relacionats entre ells i, sobretot, força peculiars i diferenciats de la llengua mare -l'àrab clàssic- i de la resta de dialectes.

Si ajuntem totes les dades de la nostra anàlisi, podríem arribar a la conclusió que el petit Màgrib arabòfon es troba davant d'una situa-

ció no reconeguda de trilingüisme per registres. La situació lingüística es complica en les zones berberòfonas on s'ha de parlar de quadrlingüisme.

El trilingüisme magribí estaria format per una llengua culta, l'àrab pur, que entronca amb el passat històric del país, amb la tradició... que és la llengua de la religió, de la història, dels herois del passat... una llengua que pertany més al passat que al present, una llengua que és més un símbol d'una identitat àrab que ningú qüestiona, que una eina de comunicació entre les persones.

I estaria també format per una llengua forana, la francesa, que representa la cultura moderna, que representa el futur, el desenvolupament, el progrés, la tecnologia... Una llengua que, encara que vestigi d'un colonialisme que tothom rebutja, representa, en la mentalitat magribina, una porta oberta cap a la resta del món: l'emigració, el turisme, la tecnologia... tot el que és nou arriba en francès... el francès representa Europa, aquella meta que, inconscientment o no, volen assolir els magribins.

I finalment queda el dialecte, el *dàrija*, la llengua que no és llengua, el que és menys apreuat, però més usat. La consciència que el *dàrija* marroquí, per exemple i especialment, no és comprensible més que per als marroquins existeix, però es rebutja tot intent de transformar-lo en llengua separada de l'àrab o de negar-li l'arabitat: el *dàrija* és àrab parlat, i prou.

Evidentment una situació així no pot ser estable, i de fet no ho és. Els problemes que provoca aquest trilingüisme són evidents a cop d'ull: molts magribins saben i prefereixen escriure en francès que en àrab, ja que el francès, com a llengua completament aliena i distinta, els és més fàcil i cometen menys errades, mentre que en àrab els dialectalismes s'escapen per totes bandes. Exemple en són els diaris populars

i esportius, on la llengua àrab utilitzada té un nivell molt baix i els dialectalismes conscients i inconscients són nombrosíssims.

Un altre problema creat per aquesta situació és l'elevat fracàs escolar. L'àrab pur és una llengua tan aliena a la quitxalla que l'han d'aprendre de zero. I els costa molt, sobretot per les interferències del dialecte. Però ens podem preguntar: i amb el francès no hi ha aquest fracàs escolar? No. I la raó és evident. Per a l'aprenentatge del francès la joventut magribina té un interès, proper (turisme) o llunyà (estudis superiors universitaris, emigració), mentre que per a l'àrab les motivacions no existeixen.

Però no tot és tant fosc per a l'àrab clàssic. Aquest segueix sent l'única llengua de la religió. A més, tot i el fracàs escolar i les dificultats per aprendre'l, l'escolarització generalitzada comença a fer els seus efectes: recuperació d'expressions cultes, normalització de l'ús escrit de l'àrab en l'administració pública i privada... Endemés existeix una oferta cultural en àrab, extra-magribina i intra-magribina, que creix constantment (literatura, teatre, cinema, televisió, premsa...). Un cas interessant és el de la televisió. Tot i el domini del dialecte egipci en el camp de les pel·lícules i els serials (Egipte és el principal productor cinematogràfic i televisiu del món àrab; les pel·lícules i els serials no àrabs es presenten sempre en francès), un camp televisiu novell i molt important està utilitzant l'àrab clàssic: els dibuixos animats japonesos. Potser sembla una ximpleria, però pensem en l'important paper de la televisió infantil en el nostre mateix país a l'hora de modificar el llenguatge de les nostres criatures i veurem que no n'és cap de bajanada.

La situació, doncs, és crítica i la solució difícil i de cap manera d'avui per demà. Pensar en una solució final de unilingüisme francès al petit Màgrib és ara per ara comple-

tament forassenyat. Igualment, però, ho és pensar en un unilingüisme àrab clàssic o àrab dialectal. Hi ha molts elements en joc: polítics, socials, ideològics, religiosos... econòmics i tot. Fins i tot hom creu que un bilingüisme àrab clàssic - àrab dialectal és ara per ara impossible, considerant la profunda penetració del francès en la societat magribí. I encara més esbojarrat és creure en una possible solució: àrab dialectal, llengua parlada - francès, llengua escrita.

De fet hom no gosa més que proposar unes qüestions, sense intentar donar-hi una contestació.

Podrà l'àrab clàssic recuperar el seu lloc de llengua culta, desbancant el francès com a llengua culta moderna? Podrà l'àrab clàssic a través de l'educació i els mitjans de comunicació refer els contactes i els nexes amb el dialecte, evitant la disgregació d'aquest darrer del tronc àrab comú? Aconseguirà el dialecte status de llengua? De llengua nacional dels estats del Màgrib? En sortirien guanyant o perdent els països del petit Màgrib de l'emancipació dels seus dialectes del conjunt de parlars àrabs? Es pot mantenir per molt de temps una tecnologia completament francòfona (la informàtica magribina *parla* en francès, la investigació científica també...) dins d'una societat completament arabòfona? Es crearà una llengua científica i tecnològica àrab? I provindrà de l'àrab dialectal o de l'àrab pur?... I quin paper juga l'anglès enmig d'aquest gran embolic?...

Les preguntes són infinites i les respostes ara per ara imprevisibles. ■

La literatura andalusina

Font: RUBIERA I MATA, María Jesús. *Introducció a la literatura hispano-àrab*. Col·lecció Xarc al-Àndalus. Universitat d'Alacant

ÈPICA

Els musulmans no van tenir una èpica pròpiament dita, però sí narracions heroiques sobre fets recreats literàriament. Aquest gènere va néixer ja en època preislàmica amb els *Ayyam al-àrab* (Els dies dels àrabs), narracions èpiques sobre les lluites de les tribus àrabs abans de l'islam.

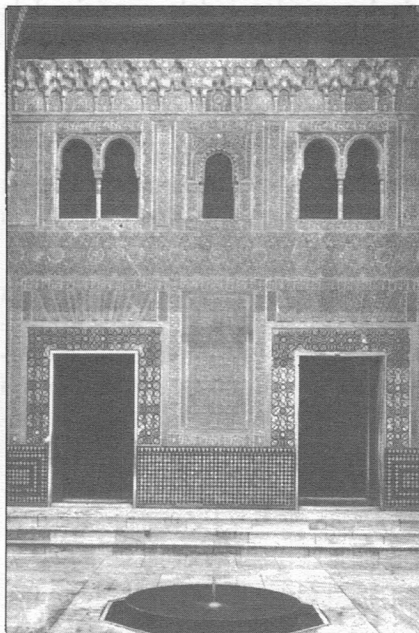
Les conquestes de territoris fora de la Península Aràbiga van produir també una sèrie de narracions èpiques que es van dir *Futuhāt* (Conquestes). Dins d'aquesta sèrie es troben les narracions corresponents a la conquesta de la Península Ibèrica. Els herois d'aquestes narracions són Hussa ibn Nussayr, conqueridor històric d'al-Àndalus, i Tàriq ibn Ziyad, figura legendària.

Els relats èpics van ser arreplegats pels cronistes andalusins, especialment per abu-Bakr ibn al-Qútiyya (s. x) i per l'autor anònim de l'*Akhbar majmua*.

LÍRICA

La poesia lírica és la manifestació literària més antiga dels àrabs. La seva forma és la *cassida*, poema monorim en rima sempre consonant. La mètrica és quantitativa, basada en la successió de síl·labes llargues i breus, com en la poesia clàssica greco-llatina.

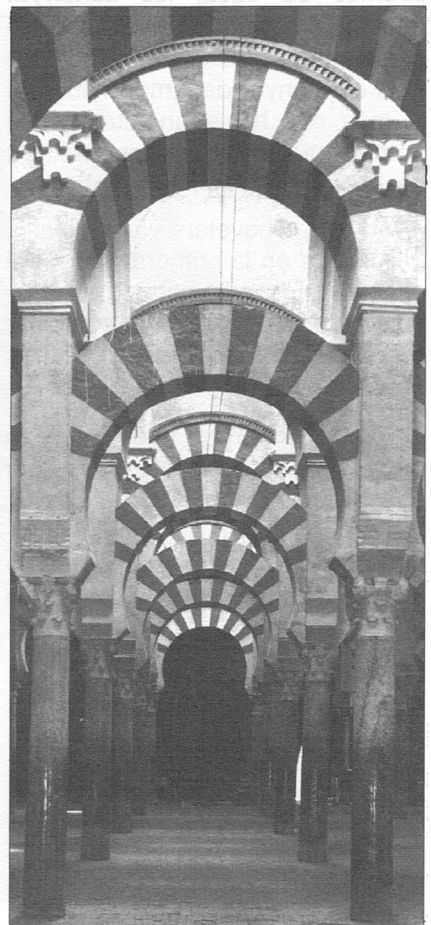
El poeta àrab va ser des del principi un professional de la literatura



Interior d'al-Hamrà, Granada.

que vivia gràcies a la poesia: aprenia l'ofici poètic memoritzant poemes d'altres poetes, i després componia els seus propis poemes i buscava mecenes entre els prínceps i califes.

La poesia àrab es redactava en una llengua *koiné* (estàndard), més a prop de la llengua clàssica que dels diferents dialectes parlats a cada país; en conseqüència, la literatura àrab de l'Edat Mitjana va ser un fenomen de minories cultes. Encara més a al-Àndalus, on la població autòctona al segle VIII parlava llatí vulgar (si no ja protorromànic) i entre els invasors hi havia una considerable proporció de berbers.



Interior de la mesquita de Còrdova

No és estrany, doncs, que els primers poetes àrabs d'al-Àndalus siguin immigrants: el poeta siríà abu-l-Ajrab Jawana ibn as-Simma i l'emir omeia abd-ar-Rahman I.

Durant el segle VIII es produeix a l'Orient un moviment poètic anomenat Modernisme. Els poetes

abandonen l'estructura de la *cassida* i componen obres monorimes més curtes i de temàtica variada. Surten llavors gèneres ben diferents: el *gàzal* que cantarà l'amor tant a la dona com a l'efeb; les *nu-riyyat*, gènere de les descripcions de les flors, combinat de vegades amb els poemes que descriuen jardins, arbres, plantes, fonts, safarejos, sínies... anomenats *rawdyyat*; els poemes bàquics, anomenats *khamriyyat*, tot i que l'Alcorà prohibeix de beure vi; les *taradiyyat*, poemes de caça; les *zuhdiyyat* poemes de tema ascètic; les *sufiyyat*, de tema místic i la *rithà*, poemes de plany o de lament fúnebre. A més n'hi havia un altre sense nom propi, però molt important: la descripció de la nit i els estels.

Aquestes novetats van arribar a al-Àndalus en la primera meitat del segle IX. Els primers poetes nascuts a la península van combinar les *cassidat* clàssiques amb els nous gèneres modernistes.

Al mateix temps que la poesia modernista, arriba a al-Àndalus la nova música d'origen persa, desenvolupada a la cort de Bagdad: cantors de dots dos sexes es troben a la península, ja com a esclaus o com a emigrants.

Després del Modernisme, a l'Orient es va iniciar el Neoclassicisme: els poetes incorporen el llenguatge poètic modernista a l'estructura clàssica de la *cassida*.

A la península, ja en el regnat de Muhàmmad I (852-886) se senten les primeres *cassides* neoclàssiques com les de al-Mumín ibn Saïd.

El tema de l'amor també va seguir la moda de Bagdad. El tema de l'amor cortès arriba a al-Àndalus al principi del segle VIII. A la segona meitat del segle va arribar el tema de l'amor als efebs.

Durant el califat Còrdova és el centre cultural d'al-Àndalus, però a l'època de les taifes, alhora que la

descentralització política, s'esdevé també la descentralització cultural.

Al-Mutamid (1040-1095), rei de Sevilla, és una figura cabdal en aquesta època: gran amant de les lletres, la seva cort serà durant el seu regnat la capital poètica de les taifes.

La conquesta d'al-Àndalus per la dinastia africana dels almoràvits va tenir grans conseqüències culturals. La poesia serà gairebé desterrada de les corts almoràvits i esdevindrà més intimista, més lliure de les modes i dels capricis dels sobirans.

Se cerquen les formes populars com la *muwàixxaha* o el *zàjal* i es realitzen les grans antologies literàries, signe que els andalusins es feien conscients de l'alt nivell de la seva producció literària.

A mitjan del segle XII una altra dinastia nord-africana, els almohades, va prendre el lloc als almoràvits. La poesia va tornar altre cop a la cort, però la millor poesia va continuar sent la intimista.

En aquesta època va aparèixer una gran poetessa, Hafsa ar-Rakuniyya.

Després de la batalla de Las Navas de Tolosa (1212), els cristians conquereixen les principals ciutats d'al-Àndalus: Còrdova, Sevilla, Mallorca, València i Múrcia. Per als musulmans és la fi d'al-Àndalus i així es reflecteix en els seus poemes.

Però, contra tot pronòstic, les terres de les actuals províncies de Màlaga, Almeria i Granada (Regne de Granada) no van caure en mans cristianes fins a la fi del segle XV.

Els literats granadins van ser més funcionaris de l'estat que mai. Pocs poetes són l'excepció. Lisad-Din ibn al-Khatib de Loja (1313-1375) va recopilar diverses antologies literàries, entre elles una de *muwàixxahat*. Un altre príncep de Granada, ibn al-Àhmar, va fer també una antologia de poetes del seu temps.

Al segle XV la decadència s'accentua. La poesia d'al-Àndalus s'acaba amb l'obra d'al-Bastí (el de Baza), l'interès de la qual és només que parla d'alguns esdeveniments de la guerra de Granada.

Poesia estròfica

La poesia estròfica, *muwàixxahat* i *azjal*, és l'aportació més important de la literatura andalusina a l'àrab.

Les *muwàixxahat* són poemes de creació culta que recullen d'altres de creació popular, sovint en romanç. Aquests fragments populars es denominen *kharajat* (o *khartges*) i són de gran importància per a l'estudi de l'origen de la poesia romànica, ja que conserven per escrit els poemes romànics més antics.

La majoria de poetes cultes van fer *muwàixxahat*, i després del segle XII també *kharajat*, que ja no són en llengua romànica, sinó en àrab dialectal o fins i tot en clàssic.

La *muwàixxaha*, amb totes les estrofes en dialecte andalusí es denomina *zàjal*. L'autor més conegut d'*azjal* (o *zàjals*) va ser ibn Quzman (m. 1160).

La majoria dels investigadors pensen que la llengua romànica de les *kharajat* és el mossàrab, la llengua dels cristians no arabitzats; encara que alguns han cregut trobar *kharajat* en occitano-català, llengua dels esclaus provinents de *terres dels francs* (Marca Hispànica).

Els temes cantats a les *kharajat* són sobretot cançons d'amic, i de vegades cançons de gilós, temes molt rars en la literatura àrab. ■

Bibliografia

- RUBIERA MATA, M.J.: **Bibliografia de la Literatura hispano-àrabe**. Alacant, 1988.
- PÉRÈS, H.: **La poésie andalouse en arabe classique au XI siècle**. París, 1937.

"Qui estigui en contra, el matarem"

Font: Etnismo núm. 52, desembre 1992

Hegemonia d'un 10%

Mentre que els serbis encara horritzzen a Bòsnia-Hercegovina i a les parts ocupades de Croàcia, la petita part conscient del món està cada cop més convençuda que tot això és "només" el començament d'una carnisseria molt més ampla, molt més profunda i, per tant, molt més terrible. Després del final de la guerra actual, independentment del seu signe, els serbis àvids de poder, Milošević, Karadžić i Šešelj es dirigiran cap als seus enemics més important: els albanesos que viuen a Kosovo, en aquesta terra mil·lenàriament xopa de sang sèrbia. Allà es va originar -segons diuen ells- l'ètnia sèrbia. Allà es troben els llocs sants serbis, que mai ni de cap forma no podran ser cedits a cap altre grup humà. Romanticisme en el pitjor sentit.

La realitat és diametralment l'oposada. Els elements principals serbis a Kosovo són l'exèrcit, amb els seus grups d'èlit, i la policia uniformada i la secreta. La història ens ha deixat un record immensament retorçat sobre els segles XIII i XIV i... una minoria sèrbia d'aproximadament el deu per cent del total de Kosovo.

Repassem alguns fets:

- El 1989, una mica abans d'aquella manifestació tan molesta al Camp de Kosovo, Sèrbia va buidar de continguts l'autonomia de Kosovo (i de Voivodina).



- El juny de 1990 el parlament de la República Socialista Sèrbia va anul·lar jurídicament l'autonomia de Kosovo.

- L'estiu de 1991, Sèrbia va prohibir un referèndum a Kosovo sobre la seva sobirania. El poble tanmateix va votar i el 90% dels votants van expressar el desig que Kosovo fos sobirà.

- Sèrbia, segons la seva natura, va prohibir unes eleccions lliures al parlament de Kosovo, que així i tot van fer-se el 24 de maig de 1992 amb l'elecció de 130 diputats, dels quals 78 pertanyen al partit albanès Unió Democràtica de Kosovo (UDK), que tenia ja el 1991 700.000 membres.

- Després que, en una reunió secreta, es van elegir els candidats

de UDK, Ibrahim Rugova, com a President i Bujar Bukoshi primer ministre, el parlament va intentar iniciar públicament les seves tasques, cosa que va impedir la policia sèrbia el 23 de juny de 1992.

- La tardor del 1992, Milan Panić, el primer ministre de la nova República Federativa Iugoslava (Sèrbia i Montenegro), internacionalment no reconeguda, va visitar Kosovo i fins i tot va conversar amb el president Rugova, evidentment sense cap resultat.

La vida normal de cada dia

Durant l'any passat ciutadans d'ètnia albanesa van rebre una carta en serbi, en la qual se'ls comunicava que se'ls estava observant i que moririen si no deixaven les seves activitats oposidores i no començaven a "viure normalment, gaudint dels drets d'una minoria nacional".

Quina és aquesta vida normal? La nit del 13 al 14 de setembre de 1990 uns 500 soldats serbis, policies i civils armats, amb 36 tanquetes i 50 altres vehicles de l'exèrcit, van formar un anell al voltant del poblet de Pollate (municipi de Podujevo). En bordar dels gossos va aixecar-se Besim Latifi i va anar cap a la porta de casa seva... i instantàniament dos policies el van abatre. Els participants a la ràtzia van treure's les seves armes a l'habitació de la família Latifi i van fotografiar-les com a prova de l'armament que s'hi trobava. En el mateix atac els invasors van assassinar el jove Skënder Monolli i van arrestar i esbatussar 33 persones, sis de les quals van passar tres mesos a la presó. Els criminals serbis van apallissar durant quatre dies Hasem Latifi, el pare de Besim, de manera que no va poder ser a l'enterrament del seu fill, on es van aplegar 10.000 albanesos. El comunicat oficial va ser el següent:

"A causa de les accions terroristes anteriors de diferents persones en el municipi de Podujevo i per tal



d'evitar-les, unitats especials del Ministeri de l'Interior de la República Socialista Sèrbia van efectuar un pentinat d'algunes cases en el poble de Palatna (Pollate). Durant l'acció algunes persones van fer front a la policia utilitzant armes. Aquestes persones van disparar i la policia va veure's obligada a utilitzar les seves armes, de manera que van morir dues persones del poble. Durant la inspecció van ser trobades grans quantitats d'armes i munició de calibres diversos."

El 23 de juliol de 1991, el jove de 16 anys Agron Haxhij, pastor de Peja, estava descansant a uns 200 metres de casa seva. Cinc individus amb barba vestits de negre i armats amb punyals i pistoles automàtiques van atacar-lo per l'esquena, van esquinçar-li la camisa, li van omplir la boca amb els bocins i van submergir-li el cap fins que va desmaiar-se. Llavors van tallar-li a la pell el signe serbi de quatre asos. Un dels txètnics va suggerir matar l'Agron, però uns altres tenien una proposta "millor": "No el matem: que expliqui als altres el que els passarà". La víctima va quedar estesa, lligada de mans i peus. Quan, al cap d'un dia, els seus pares el van trobar i van denunciar el fet a la comisaria, van ser immediatament empresonats durant dos dies: no es pot mentir a la policia.

Des de la matinada les "forces de l'ordre" sèrbies, amb les seves ar-

mes ben a prop, patrullaven en el mercat de Peja, de 60.000 habitants. Fan cara d'amos d'una colònia, cansats d'ensinistrar hordes de semi-salvatges. De cop, enmig d'un dia de mercat aparentment normal, se senten uns crits: dues persones retorcen el braç d'un jove. Com un llamp apareixen els milicians i els soldats i, sota la mirada de desenes d'observadors passius, colpegen el pres amb els colzes, els peus i els punys, fins que li regalima la sang del nas i es plega de dolor.

És evident que la normalitat sèrbia consisteix en que la llengua albanesa estigui prohibida a la ràdio, a la televisió i a la premsa, que gairebé tots els directors d'empreses, tècnics, professors d'universitat, mestres d'escola, metges o jutges d'ètnia albanesa hagin perdut la seva feina, i que més de 1.400 establiments privats albanesos hagin estat tancats per ordre de les autoritats sèrbies.

Que podries viure normalment -és a dir, tranquil·lament, sense por- sabent que les autoritats han donat una arma al teu veí d'una altra ètnia, que va regularment a fer exercicis de tir en el bosc, i que existeixen plans d'anihilació per a tu i el teu poble? Doncs, prova d'entendre una mica la situació física i psíquica en què es troben els albanesos de Kosovo! ■

Islam i homosexualitat

Per: **Arno Schmitt**

Font: Beletra Niço núm 49, 51, 54 i 59,

suplement de la revista *Forum*, òrgan de la Lliga d'Homosexuals Esperantistes

L'Islam és la religió que més ràpidament s'expandeix pel món. Avui els musulmans són més de 800 milions (una sisena part de la població mundial). 25 milions viuen a Europa. A l'ex-URSS la meitat dels naixements són fruit d'una família islàmica. L'actual renaiença del que a Occident coneixem com a fonamentalisme islàmic té com a objectiu no només gaudir d'un estat de potència religiosa, sinó també social i política. En aquest article no partim de l'homosexualitat innata, que a diferents societats té diverses interpretacions; sinó que estudiem la socialització dels individus, després els valors i institucions de la societat i, finalment, la conducta concreta.

Hem d'estudiar l'evolució dels nois orientals des de l'estat original d' *homosexualitat indiferent* fins a l'adult *socialitzat*. Ens adonarem que la situació en què el noi àrab creix, és força més semblant en molts aspectes a la d'un noi de l'antiga Grècia, que a la d'un de l'Europa actual.

De la mateixa manera que a l'antiga Grècia, a la societat aràbig-Islàmica es fa una severa separació de la *dona-familiar* respecte a l'*home-públic*. El noi és desplaçat a l'esfera femenina i ha de comportar-se submisament i servil amb el pare i la resta d'amics i familiars barons. Aquesta primera socialització freqüentment origina en el noi una identificació com a no-masclé (acceptant el penis).

Alhora el noi veu com els barons en gran part (políticament, jurídicament, econòmicament, ritualment...) són privilegiats i que ell està destinat a ser-ho. Però als ulls de la mare, el noi no-masclé és ja, en part, un baró.

Durant la transició de vegades abrupta cap a l'esfera d'*home-públic*, el noi haurà de mantenir una postura *masculina* (fàl·lica, agressiva, rivalista...), però al mateix temps tindrà una conducta servil (anal-passiva) vers el pare i altres autoritats jeràrquiques que ben segur donarà al noi una deficient autoidentificació com a baró. El noi vol demostrar-se a ell mateix que té aquesta condició i un cop rera

un altre ha de posar a prova la pròpia masculinitat. D'això en resulta també una por a la penetració, por a la voluptuositat en la penetració i por a que se'n creïn rumors.

Homosexualitat pot incloure diversos conceptes:

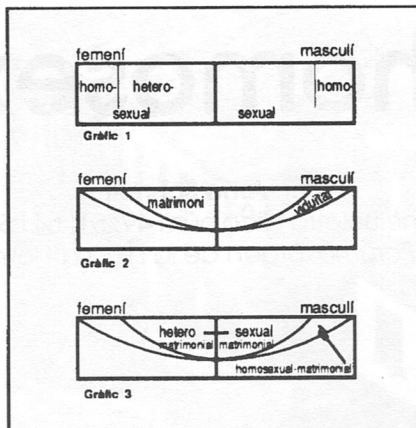
- Part de l'així anomenada *bisexualitat* (disposició indistinta vers l'elecció del sexe de l'objecte extern).
- El desig malgrat que no necessàriament satisfactori originat en el primer grau de socialització (*Homosexualitat latent*).
- La totalitat dels desitjos i actituds eròtico-sexuals d'homosexualitat manifesta (=la *meva* sexualitat).
- La totalitat dels fenòmens sexuals entre persones del mateix sexe a la societat. Encara més gran és la confusió quan *homosexual* i *gai* no són diferenciats.

Si ens hi fixem, al diagrama ja caracteritzat segons edat i sexe, les distincions importants que fa la societat àrab respecte a la sexualitat, resulten així: (**gràfic núm. 1**)

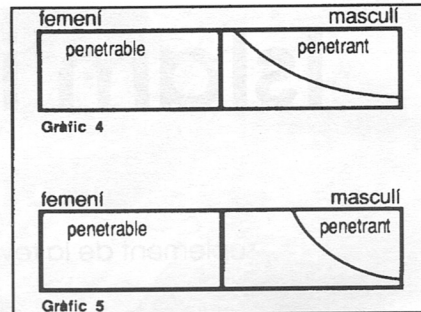
Una classificació semblant segons casats/des i solters/es, podria ser la més important per una altra societat. En aquest cas la divisió quedaria d'aquesta manera: (**gràfic núm. 2**)

Per *matrimonial* entendrem la "relació reconeguda socialment que legitima el sexe". Això pot ser una relació entre dues persones de

sexe oposat, en principi sincera; un compromís vitalici i exclusiu (com en els catòlics), o per a una de les parts *irrevocable* mentre que per a l'altra fàcilment *anul.lable* (com en els musulmans) o un contracte matrimonial temporal (possible també a l'Islam), o bé un matrimoni entre més de dues persones o entre individus de qualsevol sexe. En aquest cas la repartició de la societat quedaria així: **(gràfic núm. 3)**



A la societat islàmica el sexe de la persona desitjada no és el distintiu més important de la classificació, més aviat ho és el rol que hom desenvolupa en el coït. Uns són mascles i la resta no-mascles, grup a on s'inclou -a més de les dones i noies- els adolescents, eunucs, hermafrodites, transvestits, i tota la resta de receptors potencials de la penetració: **(gràfic núm. 4)**



homosexuals, els sonaria del tot estrany.

Els cristians lliguem significativament amor i sexualitat, els musulmans amor i amistat. Per això és normal veure amics que s'acaricien o caminen agafats de la mà, però que normalment exclouen el sexe de la seva relació.

Les relacions homosexuals a Occident es caracteritzen per una alternança dels papers masculí/femení-penetrador/penetrat. A l'Islam en canvi, les relacions sexuals normals entre els barons són de dominació. ■

Per a la classe mitjana urbana amb pes cultural durant l'hegemonia de l'Islam, també els esclaus, súbdits, nòmades, incivilitzats i en cert grau, també els no-islàmics, pertanyien al grup dels no-mascles. D'aquí traiem un nou diagrama: **(gràfic núm. 5)**

Encara que els homes se senten superiors a les dones, s'asseguren de preservar aquesta superioritat de maneres diverses: vigilen que la família de la dona no sigui mai superior en riquesa o en estatus, donen a les filles una educació inferior i les casen gairebé sempre amb homes més grans, no els reconeixen els mateixos drets i els restringeixen el lliure moviment.

Si examinem la llengua ens adonem de que existeix un lligam íntim entre llengua i societat. La llengua estructura el món dels seus parlants. Inversament, la societat es proveeix de les paraules que necessita. En la societat de l'àrea central de l'Islam (Àfrica del Nord i Àsia Occidental) no existeix el concepte d'*homosexual* com tampoc la paraula. Tampoc no tenen cap paraula per a *homosexualitat*. Però sí que existeix, el concepte de *pene-*

tració anal i es diferencia entre *penetrador* i *penetrat*.

En canvi el concepte de *transvestit* hi existeix tradicionalment, referit als homes que refusen els privilegis del paper masculí i no es vesteixen com a mascles. Aquests són considerats com a *no-mascles* i accedeixen a l'esfera domèstica femenina, a l'harem.

Hi ha també una preferència pels adolescents com a *ésser penetrat* enfront de les dones.

Generalment per als àrabs la penetració és viril i agressiva i és símbol de superioritat. Per això, no és permès de penetrar un altre musulmà adult, perquè això el rebaixaria convertint-lo en no-masclé.

Tot això no vol dir que no hi hagi homosexuals, sinó que no responen a un esquema social tipificat (com per exemple, a Occident).

Davant la societat no és greu que un adolescent sigui penetrat; encara que aquesta valoració depèn de la classe social, de la regió i de l'ètnia. Els adolescents, però, no en parlen ja que això podria incitar d'altres a provar de penetrar-los. Per als pares seria preocupant, en tot cas, que el nen gaudís de la penetració ja que, un cop adult, podria desitjar-la, fet que es consideraria una malaltia.

Als ulls dels àrabs la relació sexual es realitzaria entre un baró fort i un dèbil no-baró malalt. Anomenar tots dos amb una sola paraula:

NOTA:

A l'últim capítol aparegut en el número 59 de *Beletra Niço* hi ha una carta divergent d'un lector de l'Iran, que ens ha semblat adient traduir:

Vaig llegir al Forumo sobre l'Islamisme i no puc dir, si les afirmacions que hi ha tenen valor al meu país. Crec, que aquestes qüestions no són correctes, perquè no tothom coneix bé l'Islam... M.R.T., Iran.

"Les llengües són molt artificials"

Font: entrevista realitzada per François Lo Jacomo i Detlev Blanke a André Martinet
Esperanto, gener 1993

Arran del centenari de l'esperanto, el 1987, André Martinet, un dels lingüistes més coneguts del món, va contestar algunes preguntes sobre interlingüística i esperantologia. Els treballs de Martinet, principal representant de l'escola estructuralista francesa, es poden llegir en una vintena de llengües.

Martinet és especialment competent en problemes interlingüístics, ja que entre 1946 i 1948 va ser el director lingüístic de IALA (Associació Internacional per a una Llengua Auxiliar), que va elaborar el projecte Interlingua, sota el guiatge final d'Alexander Gode.

A continuació segueixen alguns fragments de l'entrevista.

Creu que l'anglès i l'esperanto són dues versions més o menys perfectes de "la" solució al problema de la comunicació internacional, o pensa que de fet responen a dos punts de vista diferents sobre el problema?

AM: L'avantatge de la solució segons el tipus "esperanto" és la igualtat dels participants. Fins i tot si algú parla l'esperanto molt bé i algú altre menys bé (les diferències entre "bé" i "malament" són, però, menys importants que en qualsevol llengua nacional), tots dos tenen el sentiment d'estar en una situació d'igualtat, perquè cap d'ells no parla la seva llengua primera.

Quina és la seva opinió sobre la idea d'una llengua creada conscientment, per tal que serveixi com a eina de comunicació més democràtica?

AM: En principi hi estic completament d'acord, i en conec l'argumentació. De seguida després del meu primer contacte amb una llengua creada amb aquest objectiu, vaig entendre l'afer com un ideal democràtic, que intenta posar les persones en un estat d'igualtat. Tot i així, vaig percebre aquest mateix ideal democràtic per primer cop amb l'anglès, quan vaig ser a Alemanya tenint 13 anys. Havent après aquesta llengua a l'escola durant dos anys, vaig utilitzar l'anglès com una llengua de contacte amb molts alemanys, vaig sentir en

aquestes relacions amb alemanys l'avantatge de trobar-se en aquesta condició d'igualtat, quan no s'utilitza la llengua pròpia d'un.

La llengua la fan els parlants

Què opina sobre l'esperanto, aquesta llengua centenària? Com jutja les seves especificitats lingüístiques, les seves possibilitats en la comunicació i les seves perspectives eventuais?

AM: Per començar només tornaré a dir el que vostè ha dit citant Meillet: l'esperanto és alguna cosa que funciona¹. Les possibilitats de comunicació de l'esperanto són evidents: al cap i a la fi, la llengua la fan els seus parlants; per tant, si l'esperanto s'adoptés universalment, s'adaptaria a les necessitats que vol servir.

L'hebreu, l'irlandès actual, l'estonià van ser fabricats

Vostè opina que l'enemistat d'algun individu contra l'esperanto estar motivada per arguments racionals (per exemple, l'estructura de la llengua) o obstacles psicològics contra la mateixa idea de llengua internacional?

AM: Aquesta enemistat només pot ser psicològica. Consisteix en la resistència contra el caràcter "artifi-

Quan vostè diu "anglès", "alemany", "francès", les persones pensen: "m'obro la porta a una cosa que existeix". Si diu "esperanto", es pregunten: "per a què serveix l'esperanto?"

cial" de la llengua. Evidentment això no és vàlid per als lingüistes, que saben molt bé que les llengües són molt artificials: es fabriquen; jo mateix he fabricat mots en francès. L'hebreu, l'irlandès actual, l'estonià van ser fabricats, però el públic no està necessàriament informat sobre aquests fets, i sent una mena de disgust per una cosa que no és "natural".

A tot això s'afegeix el sentiment, potser inconscient, que aquestes llengües podrien substituir i anul·lar la llengua materna. Es veu en això un atac contra la integritat de l'individu, i això és, ben segur, el fet principal. Quan vostè diu "anglès", "alemany", "francès", les persones pensen: "m'obro la porta a una cosa que existeix". Si diu "esperanto", es pregunten: "per a què serveix l'esperanto?"

L'esperanto: no per a filòlegs

Vostè ha dit que els lingüistes no haurien d'estranyar-se de l'expressió "llengua artificial". És ben cert, però, que existeixen filòlegs per als que el fet que l'esperanto sigui construït, que no provingui d'una cultura mil·lenària, és en principi xocant.

AM: No són lingüistes, o més exactament: se sobten no com a lingüistes. Com a lingüistes informats, haurien de saber que l'esperanto funciona, tal com va dir clarament i explícita Meillet; en conseqüència no s'hi hauria d'objectar. Tanmateix entre els lingüistes hi ha tota mena de persones: si es considera que els filòlegs són lingüistes, es troben en una posició dolenta per jutjar aquest problema, perquè allò que interessa als filòlegs és precisa-

ment aquestes complicacions que presenten les llengües nacionals, de forma ben diferent de l'esperanto. És natural que tinguin una certa enemistat contra una llengua sobre la qual cap filòleg no hi té res a dir.

Ara li exposaré algunes idees i li preguntaré si alguna d'elles li provoca alguna reacció:

L'esperanto crida l'atenció a persones que tenen problemes de comunicació.

AM: No només de comunicació; això pot estar a un nivell més íntim. Algú pot sentir-se internament compromès amb la idea que totes les persones es puguin entendre. Es pot tenir sobre les coses una concepció idealista, que no es basa en errors o conflictes lingüístics. Penso que hi ha moltes persones que són esperantistes, encara que no han sentit aquesta mena de conflictes ni tampoc una necessitat urgent d'una llengua de contacte.

Com totes les llengües, l'esperanto evoluciona perquè funciona, i fins i tot les regles formulades pel seu creador o registrades en un llibre de text, no podrien impedir aquesta evolució.

AM: Sens dubte, com ho ha demostrat brillantment Lo Jacomo⁽²⁾. Però això és evident. Fins i tot fa 30 anys ja ho sabia.

No tots els esperantistes estan d'acord en aquest punt.

AM: Són ingenus.

"La funció que es podria esperar d'una llengua artificial l'exerceix avui en dia, a la realitat, la llengua anglo-americana."⁽³⁾

AM: No, perquè es podria esperar d'una llengua artificial que assegurí una igualtat entre els participants, i aquesta igualtat no està garantida per l'anglo-americà. Per cert, l'expressió anglo-americà em sembla incorrecta: es tracta de l'anglès, simplement.

Encara que no tots necessitin l'esperanto, el fet que determinades persones, independentment del seu nombre, hi trobin alguna forma d'acontentament és suficient per justificar-ne l'existència.

AM: Absolutament cert. És claríssim que la desaparició de l'esperanto seria una pèrdua per a les persones que l'utilitzen, però també per a la civilització en general. Aquesta combinació de fet lingüístic i psicològic -en un sentit molt ampli d'aquesta paraula- és un element molt interessant en el món actual, i seria trist que això desaparegués.

Els errors sobre l'esperanto fan creure que es tracta d'alguna cosa perillosa. Mentre que algú que ja l'ha estudiat sap que els esperantistes tenen idees humanístiques que, en les circumstàncies actuals, no posen en perill els estats.

AM: Però si l'esperanto posa en perill la sacralització de l'estat tot poderós! Ningú no s'ha estranyar que ens els estats feixistes s'odiï l'esperanto. ■

1. "Tota discussió és vana: l'esperanto funciona" (A. Meillet: *Les langues dans l'Europe nouvelle*, París, 1928, p. 278)

2. En la seva tesi doctoral sobre "Llibertat i autoritat en l'evolució de l'esperanto", defensada davant de Meillet.

3. Citació del lingüista francès Claude Hagège (*L'homme des paroles*).

Anselm Turmeda o Abd-Al-lah at-Tarjuman

**Thufa al-arib
(Autobiografia
i atac als partidaris
de la creu)**

Un mallorquí del segle XIV ens explica com va passar de ser Anselm Turmeda a ser fra Anselm i més endavant Abd-Al-lah ibn Abd-Al-lah at-Tarjuman al-Mayurqí al-Muhtadí.

Abd Al-lah ens exposa tots els motius que el van fer apostatar i adonar-se que el darrer profeta era Muhàmmad i que la veritat es troba a l'Islam. Abd Al-lah, després de relatar-nos la seva vida ataca els partidaris de la creu i reafirma l'Alcorà.

L'autor comença la Thufa introduint-se ell mateix en contra dels cristians com a bon seguidor de l'Islam i divideix l'obra en tres parts.

La primera part explica tota la seva vida de cristià des que neix a Mallorca. Estudia teologia a Lleida i més tard a Bolonya. En aquella vila se n'adona, gràcies al seu mestre, que el Paraclèt (darrer profeta anunciat per l'Evangeli) és Muhàmmad.

A la segona part, on explica la seva vida ja en terres àrabs hi podem trobar algun cas de cristians de pes que el vénen a cercar i a convèncer-lo que torni. També hi podem veure la bona vida que Abd-Allah duu i la seva amistat amb el sultà de Tunis.

La tercera part, entre frases com "que Déu els aniquili" o "que Déu els maleeixi", es centra en l'atac als cristians. Gairebé tot el que l'autor fa és citar incongruències de l'evangeli.

La introducció de Mikel Epalza ocupa ben bé la meitat del llibre i analitza la difusió de l'obra des del segle XV fins el XX i en fa un estudi.

La traducció de Mikel Epalza i d'Ignasi Riera és molt respectuosa amb els noms propis i amb els mots àrabs difícilment traduïbles, per la qual cosa tot el llibre és ple d'anotacions a peu de pàgina.

La disputa de l'ase

Després d'una introducció a la vida i obra d'Anselm Turmeda, Joan Goñalons ens analitza la *Disputa de l'ase* per passar seguidament a l'obra de Turmeda.

L'obra es basa en el diàleg d'un home amb un ase sobre si els homes són superiors als animals o viceversa. Per cada afirmació que diu l'home, l'ase en té una rèplica amb la qual vol mostrar-nos que l'home no és superior en res als animals. En res? Bé, al final l'única cosa amb la qual l'home pot demostrar la seva superioritat enfront als animals és que Déu s'encarnà en un home i no pas en una bèstia.

El llibre és força divertit i amè de llegir i a més a més està dirigit a estudiants per la qual cosa conclou amb una proposta de treball per a estudiar Abd Allah, la seva vida, el seu pensament i la seva obra.

- TURMEDA, Anselm. *Autobiografia i atac als partidaris de la creu*. Barcelona, Clàssics Curial. 1978
- TURMEDA, Anselm. *La disputa de l'ase*. Edició de Joan Goñalons. Barcelona, Edicions Moby Dick. 1986.

**Antologia de poetes
maltesos**

Les antologies nacionals són una de les formes més tradicionals i esteses de la literatura en esperanto. La primera va ser la polonesa (1909), que va ser seguida, el 1925, per les antologies catalana i búlgara, iniciant així un conjunt de vàries desenes de volums, que presenten de primera mà el tresor literari dels pobles del món.

Ja des del seu inici, les antologies han tractat nacions petites, com és el cas de Malta. Aquest llibre en les seves pri-

meres pàgines ens introdueix a la literatura i la poesia maltesa, tot aclarint alguns episodis de la variada història maltesa.

Si bé els àrabs van dominar l'illa durant un període relativament curt (870-1090), la llengua maltesa prové de l'àrab, encara que s'escriu en alfabet llatí i conté un gran nombre de paraules d'arrel llatina. Actualment Malta pertany a la Commonwealth i té com a llengües oficials el maltès i l'anglès. Durant un període, però, (1880-1939) Malta es desvisqué en una *batalla lingüística*, on l'italià i el maltès competien com a llengua de cultura.

L'*Antologia de poetes maltesos* ens passeja per la poesia escrita en maltès, des de Gan Anton Vassallo (1817-1968), el pare de la literatura maltesa, fins als poetes actuals, passant per Dun Karm (1871-1961), el poeta nacional. El llibre justament s'enceta amb dues obres d'aquests autors d'una longitud considerable: el llarg poema filosòfic *El "jo" i el que l'envolta* de Dun, i la petita epopeia *La galera turca* de Vassallo.

L'antologia ens presenta en total una quarantena d'autors, tots ells biografiats. En ells retrobem gairebé totes les tendències literàries i formes poètiques de la lírica europea.

El llibre, traduït per l'escriptor maltès Carmel Mallia, està editat per l'editorial sueca Eldona Societo Esperanto i compostat a Zagreb per l'empresa esperantista Internacia Kultura Servo.

Una excel·lent obra per iniciar-se en la literatura maltesa.

- **Antologio de maltaj poetoj**, trad. del maltès Carmel MALLIA. Zabar-Zagreb, 1985. 168 p.

El dervix i la mort

Aquesta recent traducció a l'esperanto d'una novel·la moderna, publicada el 1966, està ambientada a la Bòsnia del se-

gle XVIII. L'obra recrea l'atmosfera de la llavors província de l'Imperi Otomà, i la principal regió musulmana a Europa en aquell temps.

Šejko Aĥmad Nurdin, el dervix que protagonitza aquesta novel·la històrica es replanteja la seva visió del món en saber que el seu germà Ĥarun està pres per una "culpa" poc clara. Segons les seves conviccions religioses, Aĥmad veu la justícia divina i l'humana com a idèntiques; el conflicte entre totes dues el fa perdre l'equilibri.

La lectura fa meditar sobre règims sense compassió i governs que tracten inhumanament els seus súbdits: la novel·la es converteix gairebé en una paràbola del destí humà.

Tota l'obra mostra el conflicte entre la consciència i la necessitat d'adaptar-se a les circumstàncies. Què han de fer les persones per sobreviure? Al final del llibre, Aĥmad s'enfronta a la mort, segons molts com un heroi màrtir, però de fet com un traïdor.

En resum: heus aquí una obra d'un alt valor literari, en una traducció bona i clara, sobre un tema essencial per a tota la humanitat: el conflicte entre el que espera la societat i la pròpia consciència.

Gerrit Berveling
(*Esperanto*, juliol-agost 1992)

- SELIMOVIC, Meša. **La dervišo kaj la morto**. Trad. del serbocroat Roger IMBERT. ELBIH, Sarajevo, 1990.

**Altres llibres bosnis
recents**

- **Antologio de la moderna bosnia-hercegovina novelo**, compilat per Ĝemaludin ALIĆ. ELBIH, Sarajevo, 1989.
Antologia extensa de 25 contes escrits durant aquest segle per autors bosnians.
- ANDRIĆ, Ivo. **Soifo**, trad. del serbocroat Ladislav REŽEK. Savez za esperanto BiH, Sarajevo, 1988.
Cinc contes sobre les passions humanes d'un autor bosnians guardonat amb el Premi Nobel.

Cançons de Bressol de la Mediterrània

Aquest disc de Rosa Zaragoza és un treball deliciós en el qual, no només ens canta cançons molt tendres i dolces per adormir la canalla, sinó que, a més a més, ens demostra la semblança de les cultures que hi ha al voltant de la nostra mar. És clar, que si bé Europa no és una identitat cultural tan clara com ens volen fer creure, la Mediterrània sí que té més números per ser-ho. Veient el folclore, no només d'occitans, italians, grecs... sinó també d'andalusos, àrabs, sefardites i un seguit de cultures que no hi caben dins Europa, podem constatar, que si cada cultura és realment diferent, hi ha unes certes semblances.

En aquest disc la Rosa Zaragoza canta diverses cançons de bressol de pobles diferents de la Mediterrània en les seves

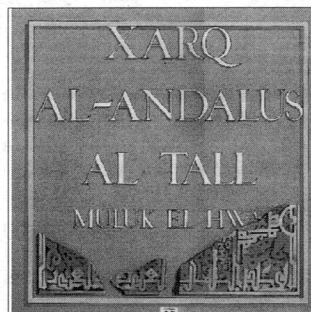
llengües i dialectes originals; hi trobem, doncs, cançons en andalus, valencià, català, alguerès, llenguadocià, piemontès, grec, turc, shefardi, hebreu, en diferents variants àrabs...

La Rosa Zaragoza va enregistrar aquest disc quan estava esperant una criatura i, segons ens explica a la contraportada del disc, ho va fer pensant en les cançons que cantaria al seu infant. Així doncs, a més de tota la riquesa instrumental i la veu increïble de la Rosa, hi trobem també tota la tendresa d'una mare.

A part de tot el seu valor artístic i cultural, el disc és ideal per a fer clapar la canalla, ho puc ben assegurar.

- ZARAGOZA, Rosa. **Cançons de Bressol de la Mediterrània.**

Xarq al-Àndalus



Els valencians Al Tall amb la col·laboració de Manuel Boix, Josep Piera, Juan Goytisolo i Abderrahim al-Aadili ens presenten un disc molt curiós: conté cançons de poetes andalusins del País Valencià traduïdes i cantades en català.

Hi trobem cançons d'abu-Bakr al-Turtuixi de Tortosa, Ibn Khafaja d'Alzira, Ibn al-Labbana de Dènia, Ibn al-Russafí de Va-

lència i Ibn az-Zaqqaq de València.

El disc té un valor literari prou clar, i també històric, ja que ens fa memòria del passat àrab del País Valencià. Molta gent desconeix tota la cultura que hi va haver, tan en èpoques àrabs, com en temps en què el País Valencià era habitat per cristians, jueus i àrabs.

- AL TALL. **Xarq al-Àndalus.** RNE. Madrid, 1985

Freqüències només es manté amb el vostre abonament

En/Na			
Adreça		Telèfon	
Codi Postal	Població	Comarca	
Nació		Estat (si mai calgués)	
<input type="checkbox"/> Em subscric a FREQUÈNCIES (800 Pts./ 4 números) a partir del número _____			
Indiqueu la forma de pagament: <input type="checkbox"/> Domiciliació bancària - <input type="checkbox"/> Xec a nom de Joventut Catalana d'Esperanto			
Dades bancàries			
Nom i Cognoms			
Llibreta N°/Cpte. Corrent N°			
Caixa/Banc			
Agència	Adreça		
Població	Comarca		
Signeu i envieu aquesta butlleta a l'apartat 1.163 08300 MATARÓ (Maresme)			